



## РЕПРИЗА КАО СУДБИНА

„То мој је мото, али шипак...“  
Бољи животи

Моја прва гледалачка искуства потичу из времена премијерног емитовања телевизијске серије *У рејисирајшири*, која је по истоименом роману Анте Ковачића и у режији Јоакима Марушића снимљена у продукцији Телевизије Загреб 1974. године. Још увек се сећам како силазим са спрата куће у Улици породице Фохт у Сарајеву и седам пред телевизор, поред своје баке, вазда обмотане каквим великим, вуненим шалом. По мом детињем сату, веома је касно, јер мрки мрак већ увелико лежи по оном спољном, превеликом свету, али оно што се једном недељно (не знам зашто и даље верујем да је серија емитована четвртком) одвија на телевизијском екрану, на једном ми обезбеђује још један, додатни сат боравка у друштву одраслих.

Од тих чудесних вечери прошло је скоро пола века, а ја и данас памтим сцену у којој Угљеша Којадиновић, у улози рођака Жоржа, излази из једне приземне куће, прави неколико корака, и потом, без речи, неко време гледа низ сеоски друм. Можда та сцена и не постоји, него је плод неке накнадне, *посвесне монџаже*, али тих неколико кадрова у потпуности одређују мој однос према уметности. Иако још „сасма мали“ и, како кажу, већ увелико брбљив преко сваке мере, ја сам – гледајући своју баку како ћути и гледа Угљешу Којадиновића који ћути и гледа – суштински и до краја заволео тај освојени простор кратког ћутања испуњен истином.



А истина је и да сам се те 1974. страшно заљубио у Лауру (коју је играла Љубица Јовић), и како сам се оног разбојника Феркоње плашио толико да није помогло ни када сам, двадесетак година касније, сазнао како је Ђуро Утјешановић, који га је играо, заправо рођени стриц мог будућег венчаног кума.

И када Жоржовом погледу, Лауриној фризури и Феркоњиној злоби додате музику Арсена Дедића – ето свих елемената за формирање *дубокој ушиска*, који је и данас саставни део мере онога што као велики љубитељ телевизије очекујем од, како се то некад у новинским најавама звало, играног серијског програма.

А ту меру су испуњавале многе домаће серије, закључно са *Вуком Караџићем* у режији Ђорђа Кадиевића и по сценарију Милована Витезовића. Снимљена у склопу обележавања две стотине година од рођења творца нашег књижевног језика и писма, ова серија је показала да су наши телевизијски делатници и по снази уметничког израза и по нивоу техничке реализације, како се то данашњим дигитализованим народним језиком каже – *џрешли иџрицу!* Тај светски продукцијски ниво достигнут је у освит *џрађанско-рајне иџранке*, чији је скори почетак и све оно што ће нам она донети сваки иоле пажљив телевизијски гледалац могао да назре пратећи серију *Бољи животи* Синише Павића, чије су осамдесет и две епизоде премијерно емитоване у три сезоне, од јануара 1987. до јуна 1991. године.



И мада је *саја о Поџаџићима* достигла рекордну гледаност, садржај и драматуршка структура првих неколико епизода наговештавали су драматичну трансформацију поетике домаћег телевизијског израза. Прича је, наиме, текла знатно спорије, а дијалози су, иако и даље коректно написани, све чешће вођени тек да би се неизбежан и трагични крај ове багателне комедије што дуже одлагао.

Тако је, бар из перспективе мог гледалачког искуства, онај „непрегледни простор кратког ћутања испуњен истином“ преко ноћи уступио место бескрајном и испразном брбљању које је сваког драмског јунака претварало у неуспелу карикатуру, а изостанак уверљиве приче и иоле веће ауторске амбиције сваку нову серију у мртворођенче.

Неко ће, можда, приметити како се нешто слично тих година догађало и са самом нашом стварности. Истина је, као и динар, свакога дана губила на својој вредности, а сви они који су нам се обилато обраћали са малих екрана нису имали шта да нам кажу. Хиперинфлација бесмисла је смрвила и оно што је остало од вере у уметност као снагу којом се да *оседлаџи* ентропија. Стваралачка машина се заглавила у рововском блату, па од силне бриге за бедно стање свога одела као да није било ни времена ни воље да се погледа у лице ближњег свога и макар покуша да се изрекне оно о чему то лице,

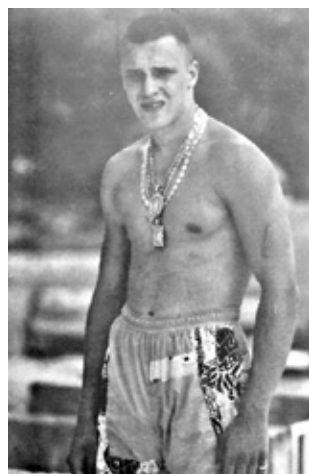
вриштећи, ћути. А ако се некуда и гледало, онда је то било освртање ка ономе што је некада било. Сећање на бољу прошлост био је најбезбеднији начин путовања у светлу будућност. Тако је избегнута прилика (читај: обавеза) да се овековечи, или ако хоћете управо региструје наш човек који *ћути џоком раша*.

Овај необичан стваралачки „бојкот“ је највише трага, дакле празнине, оставио у нашој књижевности, што се директно одразило на квалитет текстова по којима су снимане серије.

Отуда не би требао да нас чуди *рејризни* карактер ратне, поратне и актуелне телевизијске продукције. Истина, *Бољи животи* и све потоње, све неуспелије серије Синише Павића на један перверзан начин бивају све *ледљивије* са сваком новом репризом, али то ни на који начин не умањује испразност ауторског израза актуелне, визуелно богатије продукције, чији се врхунац најчешће исцрпљује у кадровима Београда ноћу, снимљеним дроном, под којим каква бесна кола јуре преко пустог моста на Ади.



Ове *криминално* ниске амбиције стоје у узајамној вези са преовлађујућим садржајем готово свих новијих домаћих телевизијских прича које се свде на дочаравање тржишне транзиције *Ошћисаних* у *Прејисане*, у којој је Прлету скинут качкет и стављена кајла, не би ли личио на Кнелета.



А то нити је личило, нити личи ни на шта, па домаћим гледаоцима не преостаје ништа друго него да добру причу о људима од крви и меса потраже и нађу у иностраној продукцији. Тако смо, на пример, пред сам распад ЈРТ, усвојили *Криминалистичке приче*, да бисмо у нови миленијум ушли пратећи *Њослове*, *сумње* и *снове* Тонија Сопрана. У погледу Џејмса Гандолфинија било је сасвим довољно онога што истински подсећа на начин на који је низ сеоски друм гледао Угљеша Којадиновић.

*Сезоне* ратова су прошле, основани су многи приватни телевизијски канали и продукције, које су покренуле *производњу* серијског програма, али је ова позитивно-драматична промена радне атмосфере само још више оголила наш основни проблем – мањак оригиналних, добро испричаних прича. Испоставило се како нам је искуство *рејризно*, што је директно утицало на то да нам стварност која вапи за уметничком интерпретацијом остане уседелица.

Тако нам се реприза наметнула као судбина, а како то страшно може да изгледа, приказано је у обе сезоне серије *Повраћајак кући* (*Homecoming*).

Реч је о психолошком трилеру, врло успешној адаптацији истоименог подкаста (интернет радио-драме), у чијој је реализацији као продуцент и као глумица (главна улога у првој сезони) учествовала и Џулија Робертс, којој је ово први телевизијски ангажман. Поред ње, у серији се, између осталих, појављују Сиси Спејсек и Боби Канавале.



У првој сезони Џулија Робертс тумачи лик Хајди Бергман, која ради на истраживачком пројекту осмишљеном да америчким војницима, повратницима са ратишта на Блиском истоку, омогући што безболније привикавање на цивилни, мирнодопски живот. Пратећи њене сесије са војним ветераном Волтером Крузом, те оно што јој се дешава у „другом животу“, где је, неколико година касније, затичемо као конобарицу у једном обалском ресторану, кроз десет полусатних епизода откривамо да је реч о тајном експерименту америчке војске чији је циљ да се применом психоактивних средстава умови војника *очисти* од сећања на учешће у рату, те да се тако *рециклирани* врате на фронт.

## EPISODE SEVEN *AGAIN*

У другој сезони насловну улогу тумачи популарна афроамеричка певачица Жанел Моне, а друштво јој, између осталих, прави и Крис Купер. Током осам полусатних епизода, пратећи амнезијски кошмар главне протагонисткиње, откривамо како је психоактивна супстанца која је Крузу и његовим саборцима „сервирана“ у оброцима, добијена из семена биљке створене на плантажи произвођача сапуна и мириса. Круз успева да пронађе плантажу тек неколико сати пре него што ће Пентагон преузети управљање целокупном производном инфраструктуром, чији ће једини продукт бити (зло)употребљен за брисање (историјског) памћења свих спољних и унутрашњих непријатеља...

Препричан и овако, „на брзака“, домаћем гледаоцу ће заплет серије *Повраћак кући звучати* некако познато. Истина, вероватно неће моћи најјасније да се сети на шта га та чудна прича уопште подсећа, али ће га управо та нејасноћа натерати да устане од стола, изађе из своје куће, направи неколико корака, и потом, без речи, неко време гледа низ сеоски друм, све док се на екрану не појави натпис:

ИЗВИНИТЕ  
ЗБОГ ПРЕКИДА  
ПРОГРАМА